

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy senátu JUDr. Jaroslava Vlašína a soudců JUDr. Milana Kamlacha a JUDr. Petra Průchy v právní věci žalobce: **Ing. J. G.**, zastoupeného JUDr. Radomírem Pickem, advokátem se sídlem Tř. Svobody 31, Olomouc, proti žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**, se sídlem Křížová 25, Praha 5, o přezkoumání rozhodnutí žalované ze dne 12. 6. 2008, č. X, v řízení o kasační stížnosti žalované proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 4. 12. 2008, č. j. 21 Cad 140/2008 - 21,

takto:

Rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 4. 12. 2008, č. j. 21 Cad 140/2008 - 21, **se zrušuje** a věc **se vrací** tomuto soudu k dalšímu řízení.

Odůvodnění:

Žalovaná rozhodnutím ze dne 12. 6. 2008, č. X, podle § 31 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění a čl. 46 odst. 2 Nařízení Rady (EHS) 1408/71 ze dne 14. 6. 1971, o aplikaci soustav sociálního zabezpečení na osoby zaměstnané, samostatně výdělečně činné a jejich rodinné příslušníky pohybující se v rámci Společenství (dále jen „nařízení“), přiznala žalobci od 21. 8. 2007 starobní důchod ve výši 3464 Kč měsíčně, podle nařízení vlády č. 256/2007 Sb. od 1. 1. 2008 zvýšený na 3595 Kč měsíčně.

V odůvodnění tohoto rozhodnutí žalovaná uvedla, že pro výši důchodu byla žalobci započtena doba pojištění získaná v českém systému důchodového pojištění v délce 5262 dní a ve slovenském systému důchodovém pojištění v délce 11 445 dní, celkem 16 707 dní. Nárok na starobní důchod žalobci vznikl pouze s přihlédnutím k dobám pojištění získaným ve slovenském systému důchodového pojištění a ve smyslu čl. 46 odst. 2 nařízení se základní a procentní výměra důchodu stanoví v částce odpovídající poměru délky dob pojištění získaných podle českých právních předpisů k celkové době pojištění získané ve všech členských státech.

V žalobě proti tomuto rozhodnutí žalobce namítal, že jeho doba důchodového pojištění do 31. 12. 1992 je nesprávně označena jako doba pojištění ve slovenském důchodovém pojištění,

přítom tato doba činí 11 445 dnů. Žalobce byl od 15. 7. 1965 zaměstnán u tehdejších Československých státních drah na území České republiky a k 31. 12. 1992 (v době rozdělení bývalé ČSFR) byl zaměstnancem Československých státních drah (dále též „ČSD“), státní organizace se sídlem v Praze s místem výkonu práce u Kontroly přepravních tržeb v Olomouci. I když tato nižší organizační složka byla součástí odštěpného závodu Správa přepravních tržeb se sídlem v Bratislavě, byl žalobce po celou dobu zaměstnání účastníkem důchodového pojištění na území České republiky. Odštěpný závod Správa přepravních tržeb se sídlem v Bratislavě měl jen tzv. odvozenou právní subjektivitu, tzn. že práva a závazky se nabývaly vždy pro Československé státní dráhy. Zaměstnavatelem žalobce tedy byly i do 31. 12. 1992 Československé státní dráhy, které jediné mohly působit jako zaměstnavatel v pracovněprávních vztazích. Jejich organizační složka neměla nikdy právní subjektivitu, pokud uzavírala pracovní poměr se zaměstnanci, činila tak vždy jménem Československých státních drah, nikoliv jménem odštěpného závodu.

Krajský soud v Ostravě rozsudkem ze dne 4. 12. 2008, č. j. 21 Cad 140/2008 - 21, uvedené rozhodnutí žalované pro vady řízení zrušil a věc jí vrátil k dalšímu řízení. V odůvodnění tohoto rozsudku krajský soud uvedl, že žalobce pracoval vždy na území České republiky, ke dni 31. 12. 1992 pracoval u ČSD se sídlem v Praze 1, Nábřeží Ludvíka Svobody 1222, odštěpný závod Správa přepravních tržeb Bratislava se sídlem v Bratislavě, Klementova 8. K tomuto dni bylo místo výkonu práce žalobce u Kontroly přepravních tržeb v Olomouci, jako u nižší organizační složky výše uvedeného odštěpného závodu. Podle výpisu z obchodního rejstříku vedeného Městským soudem v Praze, oddíl ALX, vložka 32 byla ke dni 31. 12. 1992 zapsána obchodní firma Československé státní dráhy se sídlem v Praze 1, Nábřeží Ludvíka Svobody, odštěpný závod Správa přepravních služeb Bratislava. Tento odštěpný závod byl vymazán z obchodního rejstříku ke dni 25. 3. 1993.

Žalovaná postupovala podle článku 20 Smlouvy mezi Českou a Slovenskou republikou o sociálním zabezpečení ze dne 29. 10. 1992, publikované pod číslem 228/1993 Sb. (dále též „Smlouva“). Žalovaná vycházela podle krajského soudu z toho, že sídlo zaměstnavatele žalobce ke dni 31. 12. 1992 bylo ve Slovenské republice, konkrétně jeho zaměstnavatelem byly ČSD, Správa přepravních tržeb se sídlem v Bratislavě. Nebylo sporu o tom, že místem výkonu práce žalobce byla vždy Správa přepravních tržeb v Olomouci, organizačně spadající pod odštěpný závod Správa přepravních tržeb se sídlem v Bratislavě. Podle krajského soudu z dokazování vyplynulo, že Správa přepravních tržeb v Bratislavě byla toliko organizační jednotkou ČSD, která mohla v určeném rozsahu vystupovat v právních vztazích jménem ČSD a jako taková byla zapsána do tehdejšího podnikového rejstříku [§ 6 odst. 1 písm. b) odst. 2 a odst. 3 zákona č. 68/1989 Sb.]. Výše uvedená organizační jednotka ČSD – Správa přepravních služeb se sídlem v Bratislavě nemohla být zaměstnavatelem žalobce, protože nemohla svým jménem uzavírat pracovní smlouvy či provádět jiné pracovněprávní úkony. Na uvedeném závěru nic nemění čl. 15 odst. 1 Sdělení ministerstva zahraničních věcí, publikované pod č. 117/2002 Sb. m.s. – správní ujednání o provádění smlouvy mezi Českou a Slovenskou republikou o sociálním zabezpečení (dále též „správní ujednání“), protože odštěpný závod sám o sobě nemůže být zaměstnavatelem (§ 7 odst. 1 a 2 obchodního zákoníku ve znění účinném k 1. 1. 1993). Správa přepravních tržeb v Bratislavě nebyla nikdy zaměstnavatelem žalobce, i když do ní byl organizačně žalobce v průběhu času zařazen, aniž by přitom došlo ke změně místa výkonu jeho práce v Olomouci. Základním úkolem účelových organizačních jednotek ČSD (odštěpných závodů) bylo zajišťování společných činností pro vnitřní potřebu ČSD. Vzájemné vztahy mezi organizačními jednotkami nebyly vztahy právními, nýbrž šlo o vztahy vnitropodnikové spolupráce, vznikající při hospodářské činnosti a plnění jiných úkolů organizačních jednotek. K 1. 1. 1993 bylo tedy sídlo zaměstnavatele žalobce v Praze, a proto je nutno považovat všechny

doby důchodového pojištění žalobce, jež získal do 31. 12. 1992 jako doby důchodového pojištění České republiky.

Proti tomuto rozsudku krajského soudu podala žalovaná (dále jen „stěžovatelka“) v zákonné lhůtě kasační stížnost z důvodu tvrzené nezákonnosti spočívající v nesprávném posouzení právní otázky soudem v předcházejícím řízení, který je uveden v ustanovení § 103 odst. 1 písm. a) soudního řádu správního (dále jen „s. ř. s.“).

Stěžovatelka v kasační stížnosti namítla, že i krajský soud vzal za prokázané, že ke dni rozdělení ČSFR vykonával žalobce jako zaměstnanec práci u Správy přepravních tržeb Olomouc, která organizačně spadala pod odštěpný závod ČSD – Správa přepravních služeb se sídlem v Bratislavě. Podle úplného výpisu z obchodního rejstříku, vedeného Městským soudem v Praze, oddíl ALX, vložka 302, byly Československé státní dráhy, Správa přepravních tržeb zapsány v tomto rejstříku ke dni 31. 12. 1992 se sídlem Bratislava, Klemensova 8. Uvedená organizační složka byla tedy ke dni dělení státu zapsána v obchodním rejstříku, a proto je třeba podle názoru stěžovatelky pokládat její adresu tam zapsanou za sídlo zaměstnavatele účastníka podle čl. 15 odst. 1 správního ujednání. Jestliže je adresa Klemensova 8, Bratislava sídlem zaměstnavatele účastníka ve smyslu čl. 20 odst. 1 Smlouvy, považují se doby důchodového zabezpečení, které účastník získal před zánikem federace, za doby zabezpečení Slovenské republiky. Stěžovatelka dále uvedla, že podle § 7 odst. 1 zákona č. 513/1991 Sb., ve znění účinném k 31. 12. 1992, vystupuje odštěpný závod pod jménem podniku. Toto ustanovení se podle odst. 2 citovaného zákona použije i na organizační složku, která se zapisuje do obchodního rejstříku. Pokud tedy zásadně všechny organizační složky zapisované do obchodního rejstříku jednájí jménem podniku, stěžuje je možné přijmout výklad soudu, že kvůli této skutečnosti nelze jejich sídlo považovat za sídlo zaměstnavatele podle čl. 20 odst. 1 Smlouvy a čl. 15 odst. 1 správního ujednání. V takovém případě by ustanovení čl. 15 odst. 1 správního ujednání, že se sídlem zaměstnavatele rozumí rovněž sídlo organizační složky zapsané v obchodním rejstříku, nemělo vůbec smysl. V tehdejší Československu by totiž neexistovala žádná organizační složka zapsaná v obchodním rejstříku, na kterou by se čl. 15 odst. 1 správního ujednání vztahoval.

Ke dni rozdělení ČSFR tedy Správa přepravních tržeb Olomouc podléhala Správě přepravních tržeb Bratislava, která tak byla nejbližší nadřízenou organizační složkou ČSD zapsanou v obchodním rejstříku. Na tom nic nemění fakt, že tato organizační složka vystupovala v pracovněprávních vztazích jménem Československých státních drah. Uvedené skutečnosti vyplývají i z korespondence Ministerstva práce a sociálních věcí České republiky a Ministerstva práce, sociálních věcí a rodiny Slovenské republiky, které podle Smlouvy o sociálním zabezpečení jsou povolány odstraňovat rozdílnosti v jejím výkladu.

Navíc by neodpovídalo účelu čl. 20 odst. 1 Smlouvy o sociálním zabezpečení, kdyby se za sídlo zaměstnavatele všech zaměstnanců ČSD považovala adresa ústředí této státní organizace, bez ohledu na sídla jejích jednotlivých organizačních složek. Smyslem čl. 20 Smlouvy o sociálním zabezpečení totiž bylo vytvoření kritéria pro hodnocení dob důchodového zabezpečení získaných za existence společného státu tak, aby se rozdělily náklady na výplatu důchodů mezi nástupnické státy. Smluvní strany si byly přítom vědomy, že existuje řada podniků s celostátní působností, které měly sídlo pouze v jedné z republik, a to často v Praze s ohledem na její statut hlavního města. Proto se ve snaze docílit co nejspravedlivější rozložení nákladů na vyplácené důchody v ustanovení čl. 15 odst. 1 Správního ujednání o provádění Smlouvy mezi Českou republikou a Slovenskou republikou o sociálním zabezpečení č. 117/2002 Sb. m. s. dohodly, že se za sídlo zaměstnavatele ve smyslu čl. 20 odst. 1 Smlouvy o sociálním zabezpečení bude považovat také sídlo organizační složky podniku zapsané v obchodním rejstříku.

S ohledem na tyto skutečnosti stěžovatelka navrhla, aby Nejvyšší správní soud rozsudek Krajského soudu v Ostravě zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

Žalobce ve svém vyjádření ke kasační stížnosti navrhl její zamítnutí. V tomto vyjádření uvedl, že z § 6 odst. 3 zákona č. 68/1989 Sb. lze dovodit, že organizační jednotky ČSD nemohly jednat v právních vztazích vlastním jménem na vlastní odpovědnost, neboť jednaly vždy jménem ČSD. Na tomto závěru nemohl nic změnit ani zápis organizačních jednotek ČSD do podnikového rejstříku. Navíc organizační jednotka ČSD, Správa přepravních tržeb Bratislava nebyla u rejstříkového soudu příslušného dle jejího údajného sídla zapsána. Žalobce dále poukázal na dopis Ministerstva práce, sociálních věcí a rodiny Slovenské republiky ze dne 3. 9. 2008, z něhož podle jeho názoru vyplývá, že čl. 26 Smlouvy vstupem České a Slovenské Republiky do EU ztratil platnost a nemůže být nadále používán. V dané věci je tedy nutné všechny doby pojištění, které získal před 31. 12. 1992, považovat za české doby pojištění, takže postup stěžovatelky při rozhodování o starobním důchodu neodpovídal platné právní úpravě.

Nejvyšší správní soud přezkoumal napadený rozsudek krajského soudu v souladu s ustanoveními § 109 odst. 2 a 3 s. ř. s., podle nichž byl vázán rozsahem a důvody, jež byly stěžovatelkou v kasační stížnosti uplatněny. Přitom neshledal vady uvedené v ustanovení § 109 odst. 3 s. ř. s., k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti.

V nyní projednávané věci je předmětem sporu, zda doby pojištění žalobce získané přede dnem rozdělení československé federace se považují za české doby pojištění, jak dovodil krajský soud, nebo za slovenské doby pojištění, k čemuž naopak dospěla stěžovatelka.

Nejvyšší správní soud vyšel z rozsudku zdejšího soudu dopadajícího na obdobnou věc č.j. 6 Ads 14/2009 - 41 ze dne 28. 5. 2009, přičemž nehledal důvody odchýlit se od závěrů zaujatých v uvedeném rozhodnutí.

Doby zabezpečení získané přede dnem rozdělení ČSFR se podle čl. 20 odst. 1 Smlouvy o sociálním zabezpečení považují za doby zabezpečení toho smluvního státu, na jehož území měl zaměstnavatel občana sídlo ke dni rozdělení ČSFR nebo naposledy před tímto dnem. Sídlem zaměstnavatele se přitom podle čl. 15 odst. 1 Správního ujednání rozumí adresa, která je jako sídlo zapsána v obchodním rejstříku, přičemž je-li zaměstnavatelem odštěpný závod nebo jiná organizační složka zapsaná v obchodním rejstříku, rozumí se sídlem zaměstnavatele adresa tohoto odštěpného závodu nebo organizační složky. Ustanovení čl. 20 odst. 1 Smlouvy o sociálním zabezpečení je přitom uvedeno v příloze č. III nařízení a na základě čl. 7 odst. 2 nařízení tak platí i po přistoupení České republiky k Evropské unii. Proto je zapotřebí z ustanovení čl. 20 odst. 1 Smlouvy o sociálním zabezpečení i z na něho navazujícího ustanovení čl. 15 odst. 1 Správního ujednání i nadále vycházet.

Žalobce ke dni rozdělení československé federace pracoval u ČSD. Vznik, postavení, právní poměry, činnost, vnitřní členění a hospodaření ČSD byly k tomuto dni upraveny v zákoně č. 68/1989 Sb., o organizaci Československé státní dráhy, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o ČSD“). Tato státní organizace měla sídlo v Praze a zapisovala se do podnikového rejstříku, jak vyplývá z ustanovení § 3 odst. 1 a 3 zákona o ČSD. Členila se na ústřední ředitelství ČSD, organizační jednotky, Drážní správní úřad a Státní drážní technickou inspekci. Organizační jednotky byly 1. oblastní, pro zajišťování dopravního a přepravního procesu, údržby a provozu technické základny železnice ve vymezeném územním obvodu, 2. specializované, pro zajišťování vybraných odborných činností a přepravních systémů územně nevymezených, 3. účelové, pro zajišťování společných činností pro vnitřní potřebu ČSD. Oblastní organizační jednotky

se členily na výkonné jednotky a ostatní organizační jednotky se podle potřeby členily na závody nebo jiné organizační složky. Organizační jednotky, u kterých to určil statut ČSD, přitom mohly v určeném rozsahu vystupovat v právních vztazích jménem ČSD a zapisovaly se do podnikového rejstříku [§ 6 odst. 1, 2, 3 a § 7 odst. 2 písm. a), c) zákona o ČSD].

Statut státní organizace Československé státní dráhy (dále jen „Statut“), jenž v souladu s ustanovením § 7 odst. 1 zákona o ČSD schválilo Federální ministerstvo dopravy a spojů dne 12. 12. 1989, ve svém čl. 2 odst. 6 stanovil, že sídlo ČSD je na adrese Na Příkopě 33, Praha 1. Změnou Statutu schváleného dne 16. 11. 1990 však bylo sídlo ČSD přemístěno na adresu Nábřeží Ludvíka Svobody 1222, Praha 1. Dále Statut zřídil jednotlivé organizační jednotky ČSD a určil jejich sídla a základní úkoly. Rovněž tak stanovil, že ústřední ředitelství ČSD a všechny vnitřní složky ve smyslu ustanovení § 6 zákona o ČSD se zapisují do podnikového rejstříku, přičemž návrh na zápis vnitřní složky podává ústřední ředitelství ČSD (§ 4, § 23 až § 29, § 30 odst. 5 Statutu).

Statutem byla zřízena i účelová organizační jednotka ČSD, Kontrola přepravních tržeb se sídlem v Bratislavě, která centrálně zajišťovala kontrolu zúčtování přepravních příjmů a po odborné stránce řídila práci pokladen v železničních stanicích. Tato vnitřní složka byla zapsána v podnikovém rejstříku od 19. 2. 1990 na adrese Februárového vítězství 96, Bratislava, a od 12. 12. 1990 na adrese Klemensova 8, Bratislava. Změnou Statutu schváleného dne 21. 2. 1991 však byla uvedená účelová organizační jednotka ze seznamu vnitřních složek ČSD vypuštěna a místo ní byla zřízena nová účelová organizační jednotka ČSD, Správa přepravních tržeb se sídlem v Bratislavě, která vyúčtovala pohledávky a závazky ČSD k cizím železničním správám a organizacím za používání železničních vozů, vedla ústřední evidenci nákladních železničních vozů a prováděla zúčtování nákladů a příjmů z těchto základních prostředků, prováděla kalkulaci přepravného za úseky cizích železničních tratí a zabezpečovala inkaso od přepravců v ČSFR, prováděla odúčtování mezinárodních železničních přeprav a inkasovala pohledávky od cizích železničních správ, centrálně zajišťovala kontrolu zúčtování přepravních příjmů a po odborné stránce řídila práci pokladen železničních stanic. V návaznosti na tuto změnu Statutu byla účelová organizační jednotka Kontrola přepravních tržeb Bratislava vymazána z podnikového rejstříku ke dni 26. 4. 1991 a místo ní byla ke stejnému dni do podnikového rejstříku zapsána účelová organizační jednotka Správa přepravních tržeb Bratislava. Tento zápis v podnikovém rejstříku se přitom od 1. 1. 1992 považoval za zápis v obchodním rejstříku, jak vyplývá z ustanovení § 768 odst. 1 obchodního zákoníku. Z obchodního rejstříku pak byla uvedená účelová organizační jednotka vymazána z důvodu zániku ČSFR a následného vzniku dvou samostatných železničních státních podniků až dne 25. 3. 1993.

Ke dni rozdělení ČSFR žalobce u Správy přepravních tržeb Bratislava pracoval. Tuto adresu je pak podle čl. 15 odst. 1 Správního ujednání zapotřebí pokládat za sídlo zaměstnavatele na území Slovenské republiky. Dobu pojištění žalobce získanou přede dnem rozdělení ČSFR je tedy ve smyslu čl. 20 odst. 1 Smlouvy o sociálním zabezpečení zapotřebí považovat za slovenskou dobu pojištění.

Krajský soud v napadeném rozsudku učinil závěr, podle něhož k rozhodnému dni bylo sídlo zaměstnavatele žalobce na adrese Nábřeží Ludvíka Svobody 1222, Praha 1.

Nejvyšší správní soud na tomto místě uvádí, že u zaměstnanců ČSD nelze za sídlo jejich zaměstnavatele považovat adresu ústředí ČSD. Účelem čl. 20 odst. 1 Smlouvy o sociálním zabezpečení totiž bylo stanovení kritérií pro hodnocení dob důchodového zabezpečení získaných za existence československé federace a pro spravedlivé rozdělení nákladů na výplatu důchodů

mezi nástupnické státy, jak správně uvádí stěžovatelka. Tohoto cíle by se však nepodařilo dosáhnout u řady organizací s celostátní působností, které většinou sídlily v hlavním městě Československa a zaměstnávaly velké množství osob. Proto se nástupnické státy ČSFR dohodly, že ve vztahu k právnickým osobám, které zřídily odštěpné závody nebo jiné organizační složky a ty zapsaly do obchodního rejstříku, je z hlediska určení nositele důchodového zabezpečení za doby získané přede dnem rozdělení ČSFR rozhodné sídlo takového odštěpného závodu nebo jiné organizační složky. Ostatně pokud by se za doby zabezpečení získané před zánikem ČSFR považovaly doby zabezpečení toho smluvního státu, na jehož území takto vnitřně strukturovaná právní osoba měla své ústředí, pak by ustanovení čl. 15 odst. 1 Správního ujednání postrádalo jakýkoliv smysl, neboť by nedopadalo na žádný případ.

Rovněž není rozhodné, že organizační jednotky zapsané do podnikového rejstříku neměly právní subjektivitu a podle § 6 odst. 3 zákona o ČSD toliko mohly v určeném rozsahu vystupovat v právních vztazích jménem ČSD. Organizační složka právní osoby byla totiž Smlouvou o sociálním zabezpečení a Správním ujednáním vymezena pro účely stanovení nositele důchodového zabezpečení za doby zabezpečení získané přede dnem rozdělení ČSFR územně a nikoliv funkčně, takže z hlediska určení zaměstnavatele u ČSD není významná jejich právní subjektivita, nýbrž sídlo jejich příslušné organizační složky, které se zapisovalo do podnikového (obchodního) rejstříku. Nelze se tedy ztotožnit s názorem žalobce, podle něhož organizační jednotky ČSD nebyly zaměstnavatelem, neboť tím byly vždy ČSD, jejichž sídlo bylo na území České republiky a doby pojištění získané zaměstnanci ČSD přede dnem rozdělení ČSFR jsou tak českými dobami pojištění.

S ohledem na všechny shora uvedené skutečnosti dospěl Nejvyšší správní soud k závěru, že kasační stížnost je důvodná. Proto podle § 110 odst. 1 věty první s. ř. s. napadený rozsudek krajského soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení. V něm bude krajský soud v souladu s ustanovením § 110 odst. 3 s. ř. s. vázán výše uvedeným právním názorem.

V novém rozhodnutí pak podle § 110 odst. 2 věty první s. ř. s. rozhodne i o náhradě nákladů řízení o této kasační stížnosti.

P o u č e n í: Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 12. srpna 2009

JUDr. Jaroslav Vlašín
předseda senátu